

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертация за присъждане на ОНС „доктор” в професионално направление „Музикално и танцово изкуство”, научна специалност „Музикознание и музикално изкуство” (шифър 8.3.)

Тема на дисертацията: „Съвременни тенденции в диригентската дейност при работа с оркестър от народни инструменти“

Автор: Димитър Христов Христов, докторант при катедра „Музикален фолклор” при факултет „Музикален фолклор и Хореография” в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев” – Пловдив

Научен ръководител: проф. Милчо Василев (АМТИИ)

Рецензент: проф. дн Венцислав Димов (СУ „Св. Климент Охридски”; ИИИЗк – БАН)

1.Представяне на докторанта

Димитър Христов е ярко име сред диригентите, ръководителите на формации, творците в полето на модернизирания фолклорна музика. Автобиографичната му справка красноречиво аргументира това с професионално и академично образование и специализации, с богата и дълголетна концертна и звукозаписна дейност, с ръководството и дирижирането на авторитетни формации (ФА „Пирин”, ФА „Тракия”, ОНМ при БНР и др.), с впечатляващата дискография от 24 авторски албума. Представената за рецензиране теоретична разработка е част от художествено-творческа докторантура, която включва шест концерта, реализирани с различни оркестрови формации: Оркестър за народна музика на БНР, Академичен народен оркестър към АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив и Пловдивски филхармоничен оркестър със специалното участие на солисти от ФА „Тракия“ през 2017 и 2018 г. Концертите представят различни практически аспекти от работата на съвременния диригент на народен оркестър и заедно с рецензираната теоретична разработка за мен са своеобразен диптих.

2.Съдържание на дисертационния труд.

Дисертационният труд е с общ обем от 96 страници. Текстът, както бе споменато, е теоретична част на една комплексна художествено-творческа докторантура, която включва и шест концерта, които представят различни практически аспекти от работата на съвременния диригент на народен оркестър. Теоретичната част е структурирана в увод,

изложение от три глави, заключение, списък с използваната литература.

В Увода (с. 5-7) са обосновани изборът на темата, посочени са предметът и обектът на изследването, целите и задачите на научната работа, изследователските методи. В друга обособена част, която авторът е нарекъл „Теоретичен обзор” (с. 8-11) и която може да се приеме като част от увода, е направен опит за аналитичен прочит на българските научни изследвания и публикации върху широка проблематика, свързана с темата на труда – обработките и дебатите, свързани с тях; оркестърът с народни инструменти; диригентските проблеми (публикации на Б. Абрашев, Т. Прашанов, В. Годоров, В. Атанасов, М. Василев, К. Бураджиев, Д. Христова и др.).

Глава първа, озаглавена „Диригентът на оркестър от народни инструменти до 90-те години на XX-ти век” (с. 12-42), представлява кратка историческа справка за възникването, обособяването и комплектоването на оркестъра от народни инструменти. Сочат се изявените инструменталисти, оркестри и диригенти, като обзорът започва хронологически с първите групи от народни инструменти в Радио София от втората половина на 30-те години, продължава със създаването на първите любителски и професионални ансамбли в края на 40-те и началото на 50-те години, стига се до оркестрите от началото на 90-те години на 20-ти век. Акцентира се върху приноса на диригентите Борис Петров, Коста Колев, Александър Кокарешков и Христо Урумов.

Втора глава – „Съвременният диригент на оркестър от народни инструменти” (с. 43-62) представя наблюденията на автора върху работата на оркестрите за народна музика през последните 30 години и извежда най-ярките диригентски фигури, олицетворяващи съвременните тенденции в диригентската дейност при оркестъра от народни инструменти: Милчо Василев, Христофор Раданов, Георги Андреев, Владимир Владимиров. Христов прави опит за собствена типология на мултифункционалната фигура на диригента: мениджър, композитор, аранжор, педагог, медиатор.

Глава трета – „Звукозаписната дейност – неразделна част от портрета на съвременния народен оркестър” (с. 63-86) е посветена на една от специфичните дейности на съвременния диригент: звукозаписната дейност на оркестъра от народни инструменти. Тук Христов е в свои води – убедително и детайлно са представени основните проблеми при подготовката и реализацията на звукозапис с участието на солисти, вокални групи и хорове; проблеми в нотописа; при работата с безмензурни произведения; съобразяването с

различните композиционни, оркестраторски и стилистични умения на авторите.

Заключението (с. 87-90) представя в резюме съдържанието на труда и откроява приносите му.

Приложенията са включени в текста и определени от автора като „минимален брой графични онагледявания – 11 нотни примери и 101 обяснителни бележки под черта”, за сметка на същинските приложения, останали извън текста – концертните изпълнения пред публиката.

Библиографията включва 87 заглавия – под рубриката „Ползвана литература” са смесени научни, педагогически и учебно-методически, заедно с научно-популярни текстове на кирилица.

Авторефератът (с обем 43 стр.) коректно предава съдържанието на дисертацията. Липсва списък на публикациите по темата, но в приложения файл с автобиографията като публикации се сочат музикални албуми на автора.

3. Приноси

Личните приноси на докторанта и труда са изведени в автосправка и сочат, че дисертацията е приносна в две посоки: като систематизация и подход (4 приноса) и като първопроходничество (8 приноса). Систематизацията на развойните процеси е диахронна и от позицията на съвременния диригент на оркестър от народни инструменти; аналитичните прочити на диригентските дейности (концертна, звукозаписна, диригентът като композитор, аранжор, педагог, медиатор и мениджър) са от позициите на „активно практикуващ диригент”. Авторът настоява, че в дисертацията му се правят „за първи път” много неща: подробен анализ за работата на диригента на оркестър от народни инструменти; анализ на дейността на ярки диригентски фигури от съвремието; класификация на функционалността на диригента на оркестър от народни инструменти; описание на комплекс от репетиционна, концертна и звукозаписна дейност като задача на диригента; авторска систематизация на различните диригентски дейности, свързани с работата на оркестъра от народни инструменти; подробна картина на репетиционния и звукозаписния процес на оркестъра от народни инструменти от позицията на диригента; опит за систематизация на проблемите на нотописа в партитурите за оркестър от народни инструменти; извеждане на продуцентската дейност като неразделна част от съвременната дейност на диригента на оркестър от народни инструменти.

Към посочените в автосправката приноси, могат да се добавят и други постижения на докторанта. Изборът на темата е важен, защото съчетава личната мотивираност и компетентност на автора. Подходът – да се съчетава прочит на предходни текстове с личен практически опит и да се търси типологията на явленията през знанието и познанието – е успех на Христов, който ни убеждава в своята визия за диригента като синтетична фигура, обединяваща качествата на музикален творец, медиатор и арт-мениджър. Изследването е актуално – на аналитичен прочит са поставени динамични и случващи се в момента явления и процеси. Текстът подкрепя и уплътнява основната, художествено-творческа част от докторантурата и доказва, че Христов притежава компетентност по изследвания проблем, има експертни качества. Може би най-голямото достойнство на труда са неговите ресурси за практическа приложимост – събраните в изследователския фокус процеси и проблеми на диригентската дейност при оркестрите от народни инструменти биха били ценен наръчник както за диригентите, така и за всички, които се интересуват от осъществяването на сценични и медийни трансформации на традиционна музика в съвременната ситуация.

4.Бележки и препоръки

Посочените приноси могат да се прецизират. Може би типологизирането на многото приноси щеше да бъде по-подходящ подход, който да окрупни и изведе по-убедително в няколко обозрими полета положителните страни на дисертацията.

Т. нар. „теоретичен обзор” в началото на текста е непълен (например, сред авторите, които проблематизират обработките и дебатите около тях в българската наука, са пропуснати ключови имена и текстове, като Николай Кауфман, Тодор Тодоров, Тодор Джиджев, Лозанка Пейчева и др.) и еkleктичен (не се артикулира разнородността на теоретични, публицистични, учебно-методически текстове, при това от различни полета на изследванията на традиционна музика: теоретични, върху проблематиката фолкор-съвременност, органология и т.н.; и практически, свързани с практиката на пресътворяване на модернизиранията и о-писменена традиционна музика). Не е достатъчно добре обосновано и не става ясно защо „най-пряко кореспондираща с темата на настоящия труд” (която е фокусирана върху диригентската дейност при работа с оркестър от народни инструменти) е монография за хоров състав, споделяща личен опит на ръководител на хоров състав „Мистерията на българските гласове”.

Под общия знаменател „използвана литература“ са включени и научна книжнина, и популярни текстове и публицистика, и ръкописи, и статии от периодичния печат. Въведените като бележка под линия интернет източници липсват в справката с източниците в края на текста. Посочените интернет ресурси не са подходящи за научен труд (вместо статии от Уикипедия можеха да се потърсят по-убедителни текстове за позоваване и аргументация).

И накрая – авторът на текста, за разлика от артиста-диригент, който е под светлината на прожекторите в концертната част на дисертацията, остава скрит, може би заради някаква излишна скромност или презумпция за обективност. Мисля си като изследовател, че за изкушените от антропологията на музиката, от нейната персоналия, от нейните социокултурно и медийно функциониране, би била ценна една монография, в която изтъкат диригент и творец, същевременно ярка медийна фигура като Димитър Христов, би присъствал и като обект на изследване и самонаблюдение. Такова е и моето пожелание към бъдещата съдба на този труд – редактиран, разширен и задълбочен, да бъде издаден като книга, защо не и с аудиовизуално приложение, съдържащо екстракт от концертите не само като част от процедурата, но и като елемент от изследването.

5. Заключение

Дисертационният труд „Съвременни тенденции в диригентската дейност при работа с оркестър от народни инструменти “ на Димитър Христов Христов, докторант при катедра „Музикален фолклор”, факултет „Музикален фолклор и Хореография” в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. А. Диамандиев” – Пловдив отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за присъждане на ОНС „Доктор”. Рецензираният труд е част от мащабна художествено-творческа работа, изследва важна музикалнофолклористична проблематика, доразвива и обогатява съществуващите досега знания, допълва съществуващи празноти в изучаването на съвременните оркестри с народни инструменти, въвежда за пръв път като основен изследователски обект диригента и неговата комплексна дейност. Оценката ми за труда е положителна.

София, 15 август 2020 г.

Проф. дн Венцислав Димов